

ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД СТАРШОКЛАСНИКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ковальська Анастасія

Дослідження соціальної роботи, спрямованої на профілактику правопорушень серед старшокласників в Україні в умовах війни, є вкрай актуальним, оскільки воєнні події спричиняють значні соціальні виклики, що безпосередньо впливають на молодь. Підвищений рівень стресу, нестабільність, вимушене переселення та економічні труднощі створюють додаткові ризики розвитку девіантної поведінки серед підлітків. Війна провокує зростання тривожності, агресії та психологічної напруги, що може призводити до порушення соціальних норм, конфліктних ситуацій та навіть залучення молоді до протиправної діяльності. Окрім того, військові дії порушують звичні механізми соціалізації, знижуючи вплив школи, сім'ї та суспільних інститутів на формування правосвідомості та відповідальної поведінки підлітків [1, 2].

Метою дослідження є профілактика правопорушень серед старшокласників у період воєнних викликів: роль соціальної роботи та ефективні стратегії.

Дослідження було проведено у формі опитування за допомогою розробленої Анкети «Роль соціальної роботи у профілактиці правопорушень серед старшокласників». Дослідження продемонструвало, що найбільш поширеними формами агресії серед підлітків є вербальна (25%) та непряма агресія (20%), що свідчить про наявність конфліктності у шкільному середовищі та високий рівень емоційної напруги серед молоді. Водночас фізична агресія (5%) є менш вираженою, що може свідчити про більшу схильність підлітків до психологічного тиску, ніж до фізичного насильства. Такі результати підкреслюють важливість розвитку навичок ненасильницької комунікації серед учнів та необхідність підсилення роботи соціальних працівників у сфері корекції агресивної поведінки.

Аналіз рівня обізнаності старшокласників про адміністративні та кримінальні правопорушення показав, що 70% опитаних мають достатній рівень знань, тоді як 10%

взагалі не знають про відповідальність за правопорушення. Така ситуація свідчить про необхідність посилення правопросвітницької роботи в школах, інтеграції інтерактивних освітніх форматів та розширення співпраці з правоохоронними органами для підвищення правової культури підлітків. При цьому лише 25% респондентів вказали, що профілактичні заходи проводяться регулярно, а 50% зазначили, що вони відбуваються рідко, що свідчить про недостатню системність профілактичної діяльності.

Особливу увагу під час дослідження було приділено виявленню найпоширеніших видів правопорушень серед підлітків. Аналіз показав, що найбільш серйозною проблемою є булінг (40%) та кібербулінг (20%), що свідчить про поширеність насильства як у фізичному, так і у цифровому середовищі. Також значну частку складає вживання алкоголю та наркотиків (20%), що вказує на необхідність впровадження додаткових заходів із превентивної роботи щодо шкідливих звичок та адиктивної поведінки. Інші поширені правопорушення включають хуліганство (12,5%) та крадіжки (7,5%).

Проведене анкетування також дозволило визначити причини правопорушень на думку самих старшокласників. Найбільш значущим фактором є вплив однолітків (45%), що підтверджує необхідність створення альтернативних соціальних груп та молодіжних ініціатив, де підлітки можуть отримати позитивні зразки поведінки. Вплив соціальних мереж та ЗМІ (25%) також відіграє значну роль, що свідчить про потребу у впровадженні інформаційних кампаній щодо критичного сприйняття контенту. Низький рівень батьківського контролю (10%) та нестача профілактичної роботи (12,5%) вказують на необхідність більш активного залучення сімей та педагогів до процесу профілактики правопорушень. В останньому блоці питань анкети ми намагались визначити які заходи профілактики правопорушень серед підлітків є найбільш ефективними на думку самих підлітків (рис. 1).

Аналіз найбільш ефективних заходів профілактики правопорушень серед підлітків, на думку самих підлітків, вказує на важливість комплексного підходу. Найбільш дієвими вважаються психологічні консультації, які допомагають підліткам

справлятися з емоційними труднощами та формувати здорові поведінкові навички. Лекції від соціальних працівників та правоохоронців сприяють підвищенню рівня правової обізнаності та відповідальності, що дозволяє запобігати порушенням закону.

Рис. 1 Аналіз найбільш ефективних заходів профілактики правопорушень серед підлітків на думку самих підлітків

Також ефективними є групові тренінги з конфліктології, які навчають підлітків способам мирного вирішення конфліктів, що знижує рівень агресії та насильства. Індивідуальна робота з «групою ризику» дає можливість фахівцям вчасно виявляти проблемних підлітків та надавати їм необхідну підтримку. Крім того, створення молодіжних клубів та волонтерських організацій сприяє позитивній соціалізації, допомагаючи підліткам знаходити корисні заняття та реалізовувати себе в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: Збірник практичних матеріалів. Київ, 2020. 132 с.
2. Свінцова П.О. Соціально-педагогічна робота з підлітками, схильними до правопорушень, у закладах середньої освіти. *Digital Repository Dragomanov Ukrainian State University*. 2019.